

nga tangata katoa o taua whenua i tae mai ki te aroaro o tenei Komihana i te nohoanga ki Whakatane i te 8 o nga ra o Maehe, 1907.

1. Numia te Ruakariata.
2. Te Whetu te Paerata.
3. Te Pouwhare te Roau.
4. Mika te Tawhao.

5. Haturini Papaka.
6. Te Wharau Tapuae.
7. Wati te Wakaunua.

GILBERT MAIR (Tawa).
D. F. G. BARCLAY (Pakere).
PARATENE NGATA.

MAUNGAPOHATU ME TAURANGA PORAKA.

Ka whiriwhiria e matou i naiane ko te keehi a Wi Pere me ona hapu o Ngati Kahungunu i whakahaerea nei e ia ki o matou aroaro, ara ko Ngati Hingaanga, Ngati Maru, Ngati Rua, me Ngati Hine, i raro i enei piira e ono e whai ake nei, ara :—

Piira Nama 26.—A Peka Ngahere me etahi atu.

Piira Nama 32.—A Meretene te Rongo.

Piira Nama 33.—A Peka Kerekere.

Piira Nama 34.—A Arani Kuneiti.

Piira Nama 35.—A Wi Pere.

Piira Nama 75.—A Peka Kerekere.

I whakahaerea tenei keehi e tenei Komihana ki Te Wairoa, Haaki Pei, i te 7 o nga ra o Tihema, 1906, me nga ra i muri iho, a i whakahaerea ano hoki ki Whakatane i te 11 o nga ra o Hanuere, 1907, me nga ra i muri iho, i waenganui i nga taha katoa e pa ana ki tenei keehi. He nui nga korero i puta mai ki o matou aroaro, a kua tuhia ki nga pukapuka o tenei Komihana.

Ko nga take hei whiriwhiritanga ma matou koia tenei e whai ake nei, ara :—

(1.) Mehemea i uru ranei he whenua o nga hapu e whakahaere nei a Wi Pere ki roto o nga rohe o Te Rahui Maori o te Takiwa o Te Urewera, kaore ranei.

(2.) Mehemea ranei ko te rohe rawhiti me te rohe tonga o taua Rahui Maori o te Takiwa o Te Urewera, timata atu i Kaahunui tae noa ki te awa o Te Waiau, he rohe tupuna no mua iho, ara rohe wahanga iwi nui i waenganui i a Ngati Kahungunu ki tetahi taha me Tuhoe ki tetahi taha, e hara ranei i te rohe tupuna, engari na nga ruri ranei o nga poraka e piri mai nei ki taua takiwa i te taha rawhiti me te taha tonga i tangohia ai koiana hei rohe mo taua Rahui Maori o te Takiwa o Te Urewera.

Kua korerotia mai ki a matou ko te ruri o Te Tahora Poraka he ruri tahae na Te Tauha, o Opotiki, raua ko Te Peka, kai-ruri; a i te whakawakanga o Te Tahora keehi e te Kooti Whenua Maori ki Opotiki i hinga te taha ki nga tangata nana taua ruri, a i whakataua te whenua katoa ki a Wi Pere me ona hapu me nga tangata i whakatikaia no ratou taua whenua, no konei ki ta matou titiro e hara taua rohe e mau nei, ara te rohe rawhiti o tenei Rahui Maori o te Takiwa o Te Urewera, i te rohe tupuna no mua iho.

I te wa o te whakawakanga o Te Tahora Poraka i te Kooti Whenua Maori i ara he keehi ma etahi tangata o Tuhoe e kereme ana ki roto o Te Tahora Poraka, a puta ana a ratou korero mo nga rohe i waenganui i a Tuhoe me Ngati Kahungunu, me te raupatu a Tuhoe, a i te putanga o te whakatau a taua Kooti ka whakakorea taua keehi a Tuhoe. I muri iho i tera whakatau ka whakawakia tuaruatia ano a Te Tahora Poraka e te Kooti Whenua Maori i waenganui ano o nga hapu o Ngati Kahungunu e noho ana ki Turanga me Te Wairoa, engari kaore a Tuhoe i whakatu keehi i roto i taua whakawa tuarua.

I roto i tena whakawa tuarua i korerotia te rohe nui, wahanga iwi nei, i waenganui i a Ngati Kahungunu me Tuhoe; a, tetahi o nga tino tohu nui i korerotia hei tautoko i taua rohe ko te pou whakairo i whakaturia e Paora Kingi, he rangatira no te taha ki a Tuhoe, ara ki nga hapu no ratou nga whenua i Maungapohatu me Tauranga Poraka. Ko taua pou i whakaturia ki Paharakeke, i tapaina ko Te Koari te ingoa, he ingoa no te matua o Wi Tipuna o te iwi o Ngati Kahungunu, a he nui nga kai-korero o te keehi o Te Tahora i ki ko taua pou i whakaturia hei tohu mo te rohe, a ko te wahi i whakaturia ai taua pou ko Paharakeke, e mau na i runga i te mapi o Maungapohatu Poraka.

Otira ko Numia Koreru me te taha ki a Tuhoe i te aroaro o tenei Komihana e ki ana ko taua pou he takotoranga iho, ara pito tamariki, no te tamahine a Paora Kingi, ko Te Parekaramu te ingoa. He tika pea, otira mehemea he tika he aha i kawea rawatia ai ki taua wahi ki Paharakeke nei tu ai taua pou, te pou ai ki te taha o nga pa nohoanga o aua tangata?

Na mo tera wahi o te rohe o te Rahui Maori o te Takiwa o Te Urewera, timata atu i te poraka o Te Tahora ka ahu atu whaka-te-tonga ki te awa o Te Waiau, ara ki te raina rohe o Maungataniwha Poraka; ki ta matou titiro e hara anake i te rohe tupuna taua raina e mau nei ki te mapi. Ina hoki i korerotia mai ki a matou e nga kai-korero na nga hoko whenua a Ngati Kahungunu ki te Karauna i nga ra o mua i ruritua ai aua whenua, me te ki ano a ratou i riro atu etahi wahi o tenei Rohe Potae o Te Urewera i roto i aua hoko ki te Karauna. Kua korerotia mai ano hoki ki a matou tera tetahi wahi o Waipaoa Poraka, e karangatia nei ko Rapurapua te ingoa, me tera wahi i Te Papuni e kiia ana no Ngati Hingaanga, kei roto o te Rohe Potae o te takiwa o te Urewera; a kaore rawa he awangawanga o matou ki te ki kei te tino marama ki ta matou titiro ko aua raina rohe o te taha rawhiti me te taha tonga o tenei rahui e mau na i te mapi e hara i te rohe-a-iwi, a e hara hoki i te rohe tupuna.